

KORRUPSJON

Kampen mot korrupsjon og økonomiske misligheter

Foredrag i Røyken Rotaryklubb
av Arnulv Lemme 27/11-2017

HVA ER KORRUPSJON

- Å kreve, motta eller akseptere et tilbud om utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag
- Å gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag
- Mange typer korrupsjon
 - Storstilt korrupsjon
 - Sempel korrupsjon
 - Korrupsjon i offentlig og privat sektor
 - Korrupsjon versus annen økonomisk kriminalitet

HVORDAN SKADER KORRUPSJON

- Skadevirkning for bedrifter/organisasjoner
 - økonomisk tap
 - bøter
 - tap av omdømme
 - utestenging/svarlisting
 - usikkerhet i anbudsrunder/fremtidig salg
 - utpressing
 - straffeforfølgelse

HVORDAN SKADER KORRUPSJON

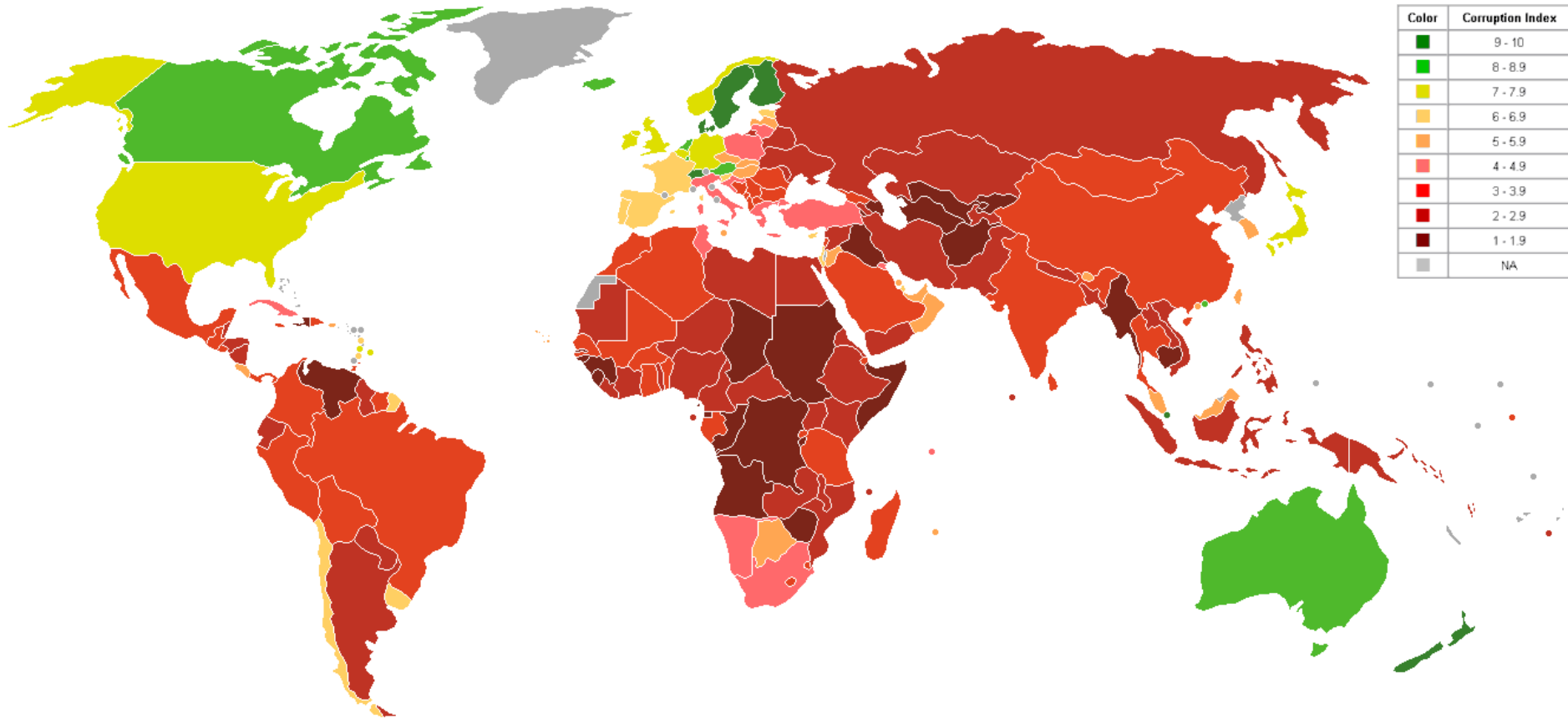
- Skadevirkning for ansatte
 - mindre lojalitet til bedriften
 - opphør av arbeidsforhold
 - straffeforfølgelse
 - bøter og/eller fengselsstraff
 - dårlig rykte

HVORDAN SKADER KORRUPSJON

- Samfunnsmessige skadevirkninger
 - store skadevirkninger over landegrensene
 - truer rettssikkerheten, demokrati
 - truer menneskerettighetene
 - undergraver godt styresetts/sosial rettferdighet
 - hindrer økonomisk utvikling
 - økt fattigdom

Korrupsjonsindeks(CPI)

Hvilke land er mest utsatt?

Danmark, New Zealand best.
Norge på 6. plass

HVILKE BRANSJER ER MEST UTSATT

- Korrupsjon finnes i alle sektorer og bransjer
- Hva er motivasjonen og "rettferdiggjøringen"
 - Behovet for å være konkurransedyktig
 - Behovet for å videreutvikle eller sikre virksomheten
 - Bestikkelser sees på som en god investering
- Sannsynligheten for bestikkelser er størst i;
 - Offentlige byggeprosjekter
 - Bygg- og anleggsvirksomhet
 - Våpen- og forsvarsindustrien
 - Kraftindustri (herunder olje, gass og energi)
 - Telekommunikasjon

ENORME KOSTNADER

- Beregninger viser at kostnadene med korrupsjon
- tilsvarer mer enn 5 % av verdens BNP, dvs.
2,6 billioner USD eller NOK 21300 milliarder
 - 1 billion USD utbetalt i bestikkelser hvert år
eller NOK 8200 milliarder = Et norsk oljefond

INTERN.KONVENSJONER/LOVER

- STATER MÅ HJELPE HVERANDRE VED FEKS;;
- Skatteavtaler og informasjonsutveksling
- Delta i Internasjonale konvensjoner om avtaler mot korrupsjon mellom stater. I Norge er ratifisert;
 - FN konvensjonen mot korrupsjon (2003)
 - WEF – Partnering Against Corruption Initiative
 - OECD konvensjonen om bekjempelse av bestikkelser av offentlige tjenestemenn i internasjonale forretningstransaksjoner (1997)
 - Europarådets strafferettslig konvensjon mot korrupsjon (1999) omfatter aktiv og passiv korrupsjon både i privat/offentlig sektor
- USA Foreign Corrupt Practices Act (FCPA)

NORSKE LOVER

- Straffeloven fikk tre nye paragrafer om korrupsjon i 2003
- § 387 - korrupsjon ; straff bøter/fengsel i inntil 3 år
- § 388 - grov/alvorlig korrupsjon ; straff fengsel inntil 10 år
- § 389 - påvirkningshandel ; straff bøter/fengsel inntil 3 år

- Dvs; For korrupsjon straffes den som for seg eller andre krever, mottar, aksepterer, gir eller tilbyr en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag

I tillegg gjelder straffelovens bestemmelser om underslag, utroskap, bedrageri og tyveri samt flere andre lover som konkurranse- , hvitvaskings- og lov om offentlige anskaffelser.

NORSKE LOVER

- Regnskapsloven § 3-3b(2010) om foretaksstyring
- Regnskapsloven § 3-3c(2013) om samfunnsansvar

Denne pålegger store foretak fra og med 2013 å rapportere i årsberetningen hvordan de følger opp sitt samfunnsansvar mht.

- menneskerettigheter

- arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold

- det ytre miljø

- bekjempelse av korrupsjon i sin daglige drift

- og forretningsstrategier og i forhold til interessenter

UTVIKLING I ANTIKORRUPSARBEIDET

Internasjonale bedrifter/organisasjoner,
mange stater, offentlig sektor samt statlige-
og kommunale virksomheter

SER BEHOVET FOR Å UTVIKLE ET ANTIKORRUPSJONSPROGRAM

Sertifisert standarden fra 2016, ISO 37001

- Gjør virksomhetene i stand til å vurdere om de opererer i tråd med nasjonale og internasjonale krav
- Er et ledelsessystem for antikorrupsjonsarbeid
- Standarden fokuserer på design og etterlevelse av et godt antikorrupsjonsprogram

Et betydelig antall virksomheter/organisasjoner over hele verden deltar i dag i den internasjonale organisasjonen TRANSPARENCY INTERNATIONAL (TI) som står i spissen for kampen mot korrupsjon

STORE KORRUPSJONSSAKER

- INTERNASJONALE SAKER

- Petrobras Brasil; Nedskrivning 17 milliarder USD pga. tap fra bestiktelser/overvurderte eiendommer. Mistanke om tapping av 2 milliarder USD som betaling for bestiktelser

- Rolls Royce, UK; I 2017 ila Høyesterett selskapet en bot på GBP 671 million for korrupsjon som hadde vart i 25 år.

- Bl.a betalte de GBP 12 millioner til sønnen til den tidligere presidenten i Indonesia for å vinne kontrakten om leveranse av flymotorer

Begge disse selskapene har nulltoleranse for korrupsjon. De hadde utviklet et program som ikke var tilfredsstillende implementert, forstått, eller etterlevd. Selskapene ble sterkt kritisert for manglete oppfølging av antikorrupsjonsprogrammer fra toppledelsens side samt ignorering av varslinger

STORE KORRUPSJONSSAKER

- Saker i norsk næringsliv
 - Yara aksepterte en foretaksbot på NOK 295 mill.
Selskapet hadde i perioden 2004-2009 utbetalt USD 12 mill. som bestikklser til embetsmenn/minister ifbm. langsiktige kontraktsforhandlinger i India, Libya og Russland.
Vanskelig å oppdage pga. falske bilag, over-fakturering, selskaper i skatteparadis involvert.
Retten skrev at antikorrupsjonsarbeid var utilstrekkelig frem til 2008
Konsernledelsen ble kjent med forholdene i 2008, men varslet Økokrim først i 2011
Konsernets juridiske direktør sentral i forhandlingene og ilagt 7 års fengsel
Øvrige konsernledelse gikk fri i lagmannsretten.
STIKKORD; LEDERANSVAR OG HVEM VISTE HVA

STORE KORRUPSJONSSAKER

- Saker i norsk næringsliv

Telenor/Vimplecom

-Datterselskapet innrømmet å ha utbetalt USD 114 mill til postkasseselskap eid av presidentens familie som oppgjør for telelisenser.

Erkjent dette og inngått forlik på USD 795 til myndigheter i USA og Nederland

Kongsberg gruppen

- Norsk Salgssjef for Øst Europa dømt for å ha utbetalt over MNOK 50 til agenter i Romania for å få kontrakter. Påstand over MNOK 200. Personlig vinning. Er dømt til 4,5 års fengsel. Saken mot selskapet henlagt av Økokrim. INGEN TENKTE KORRUPSJON PÅ 2000 TALLET

• KORRUPSJON I DET OFFENTLIGE

- Undervisningsbygg

Eiendomssjef tappet selskapet for ca. MNOK 100 ved falske faktura/over-fakturering over flere år Etterforskning innledet mot han/Undervisningsbygg da det ble utløst hvitvaskingsalarm etter at han hadde utstedt to bankremisser på til sammen MNOK 19 til sin kone.

Dømt til fengsel i 7 år for grov korrupsjon og til å erstatte tapet til Oslo kom. Fradømt rett til å drive næringsvirksomhet

- Vannverksaken

I mange år omfattende økonomiske misligheter i Interkommunalt vannverkselskap. Adm. Dir./sønn sammen med forretningsforbindelser tappet selskapet ved over-fakturering og falske fakturer for over MNOK 70. Selskapet kjøpte, utgiftsførte og betalte for en rekke private anskaffelser/tjenester til adm.dir. Bygget opp privat jaktparadis i Sør Afrika. Adm.dir dømt til 7 års fengsel og inndragning av eiendommer. Sønn dømt til 4 års fengsel. Entreprenør som over-fakturerte idømt foretaksstraff på MNOK 3

- Bærum kommune saken

Leder i vedlikeholdsavd. i kommunen ga oppdrag til familiemedl. og andre kjente. Betydelig over-fakturert eller fakturert uten at jobben var utført. Kommunen tappet for over MNOK 21 mill. Dømt til fengsel i 5,5 år og ble sammen med firmaene solidarisk ansvarlig for å tilbakebetale MNOK 16 til kommunen

Eksempel på antikorrupsjonstiltak

Antikorrupsjonshåndbok for kommuner, «Beskytt kommunen»

Beskytt din virksomhet – oppdatert håndbok for næringslivet

Antikorrupsjonstiltak i leverandørkjeden

Etiske retningslinjer/Næringslivskontakt i forsvaret

UTARBEIDELSE AV ANTIKORRUPSSJONSPROGRAM

- Fokuserer på de viktigste risikotyper og –kilder
- Kommunikasjon av programmet
- Tilstrekkelig opplæring av ansatte
- Hvordan etterlevelse av regler/retningslinjer skjer i praksis
- Implementering av organisatoriske/tekniske barrierer(finansielle, innkjøp, kontrakter etc)
- Varlingskanaler/hvordan hendelser blir fulgt opp
- Gjennomgang/vurdering av systemets effektivitet og særlig toppledelsens rolle og ansvar

KORRUPSJONSTEMAER

- Bestikkelser; penger, arbeid, returprovisjon
- Tilretteleggingsbetalinger; smøring for eks. toll
- Politiske bidrag; godkjennes av toppledelsen
- Veldedige gaver; ikke for å påvirke en avgjørelse
- Sponsing
- Gaver, representasjon og utgiftsdekning
- Interessekonflikter; beslutningen kan gi pers. fordeler
- Skatteparadiser; ikke ulovlig, men redusere skatteviljen. Informasjonsutveksling

PROGRAMMETS OMFANG FORRETNINGSFORBINDELSER

- Due diligence
- Datterselskaper, deleide selskaper, fellesforetak og konsortier
- Agenter
- Entreprenører og leverandører
- Kunder
- Fusjoner og oppkjøp

IVERKSETTELSE AV PROGRAMMET

- Forpliktende engasjement fra toppen
- Kartlegging av praksis og risiko
- Involvering av organisasjonen
- Skriftlige retningslinjer og standarder
- Opplæringsprogrammer
- Internkontroll og revisjon
- Mekanismer for varsling
- Undersøkeøser av hendelser
- Ansvar og konsekvenser
- Informasjon og kommunikasjon

KONKLUSJON

- Nulltoleranser til korrupsjon er ikke nok
- Selv det mest velfungerende anti-korrupsjonsprogram har sine begrensninger
- Det som skiller de gode selskapene fra de mindre gode, er holdningene og systemene de har for å unngå det